31 Ιαν. - 6 Φεβρ. 2004
1772

Ντάριο Φο «Ένα τυχαίο ατύχημα»

Σαν **είδος** υπό **εξαφάνιση**

Από τον Αδριανό Γεωργίου

Δεν είναι εύκολο να πετύχεις επιλογή του **Ληναίου** που το έργο να είναι αδρανές. Γνώμονα έχει πάντα τον πολιτικό ή κοινωνικό στόχο. Περάσαμε τα θερμά χρόνια, χωθήκαμε βαθιά στη ραστώνη της απάθειας, όλοι βολεύονται σε κείμενα που κολακεύουν. Τους καιρούς ευδαιμονισμού, που λειαίνουν κάθε αιχμή, που χαμηλώνουν τους τόνους σε τρυφερές επιδαψιλεύσεις προς την εξουσία. Ο **Στέφανος** και μαζί του η **Έλλη,** αμετανόητοι, πάνε κόντρα στο ρεύμα. Γύρω τους, οι περισσότεροι στο θέατρο προσαρμόσθηκαν στις επιταγές του πανίσχυρου εξουσιαστή: της τηλεόρασης. Και όσο για πολιτικό αίσθημα ούτε κουβέντα. Μήπως σήμερα δεν συμβαίνουν «ατυχήματα». Πληθώρα; Δεν είναι βέβαια, σαν αυτό που εντοπίζει ο **Ντάριο Φο** στο έργο του. Δεν είναι ακριβώς τέτοια. Προσπερνάμε όμως πολλές παράδοξες τυχαιότητες, μικρές, μεγάλες και τεράστιες, ντόπιες, ευρωπαϊκές και παγκόσμιες που τις καταπίνουμε ασυζητητί. Είτε επειδή συνηθίσαμε είτε επειδή είμαστε στραμμένοι στο Survivor, δεν αγανακτούμε πια και το χειρότερο, δεν αντιδρούμε με κανέναν τρόπο. Ωστόσο, δεν χάσαμε τη μνήμη μας ούτε το κριτήριό μας. Περιοριζόμαστε απλώς να κουνήσουμε μελαγχολικά το κεφάλι και να ψιθυρίσουμε «Πού είσαι νιότη που λεγες πως θα γινόμουν άλλος».

Αυτά οι περισσότεροι, γιατί οι λίγοι, οι «εκλεκτοί» με τα χέρια στις τσέπες κοιτάνε με αυταρέσκεια έξω από το παράθυρο την πισίνα και χαμογελούν συγκαταβατικά αναλογιζόμενοι την ανοησία της νεανικής ουτοπίας. Δεν βαριέσαι. Νέοι είμαστε και δεν ξέραμε τι πάει να πει ρεαλισμός. Έτσι οι περισσότεροι, έτσι και οι λιγότεροι, όχι όμως ο Ληναίος και η Φωτίου. Οι δύο τους επιμένουν στην ουτοπία.

Σαρκασμός και σχόλιο

Το έργο **«Ένα τυχαίο ατύχημα»** είναι γνωστό. Αναφέρεται στο περιστατικό μιας εκπαραθύρωσης ενός κρατουμένου, από έναν όροφο του αστυνομικού μεγάρου. Η αστυνομία, η εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα ιταλική αστυνομία, διατείνεται πως το πέσιμο ήταν τυχαίο. Οι δημοσιογράφοι καγχάζουν με το χονδροειδή ισχυρισμό. Η σκέψη κάνει αναγωγές στις τυχαίες **εκπυρσοκροτήσεις,** στους τυχαίους **ξυλοδαρμούς,** στις τυχαίες **συγκαλύψεις** και **προστασίες** που το Χόλιγουντ και οι Αμερικανοί σεναριογράφοι μάς έχουν εξασκήσει στην πρακτική τους. Το θέατρο, όμως, ο Ντάριο Φο με την υποδαυλιστική τεχνική του, ο Ληναίος ως σκηνοθέτης και ηθοποιός, δίνουν στο τυχαίο ατύχημα ένα σαρκασμό σαν δριμύ σχόλιο στις αστυνομικές αυθαιρεσίες.

Η σκηνοθεσία του Στέφανου Ληναίου δεν κυνηγάει την επίδειξη και την καυχησιά. Δεν είναι φιγουρατζής, που σκαρφίζεται «κόλπα» για να διακριθεί η συμμετοχή του. Είναι επί της ουσίας. Και η ουσία εδώ είναι το έργο, σε δομή αττελανής φάρσας με γόμωση πολιτική που καταλήγει σε θέατρο - καταγγελία. Για να υπηρετηθεί ένα τέτοιο έργο εξυπναδισμοί δεν χωράνε γιατί, όπως πολύ συχνά συμβαίνει, το κυνήγι των ευρημάτων αδυνατίζει την εμβέλεια και εκτρέπεται η βολή του.

Όχι πως το έργο δεν έχει ευρήματα. Πολλά και αλλεπάλληλα. Αλλά μέσα στο πνεύμα του, για τη σκηνική του γλαφυρότητα και ανάδειξη, τα κόλπα τα ενισχυτικά των κωμικών καταστάσεων, όπως ένας πολύπειρος της σκηνής, είναι σε θέση να εμπνέεται. Όλα τα παραδοσιακά τερτίπια της φάρσας παρελαύνουν με πρώτο το κόλπο των μεταμορφώσεων, εμπρηστικό απ' τα χρόνια της Νέας Αττικής Κωμωδίας, αναβαφτισμένο σε σύγχρονη δυναμική και με την αβρότητα του μπουλβάρ που ο Ληναίος, σκηνοθέτης και ηθοποιός, ανέμιξε απολαυστικά. Αυτό ακριβώς είναι το στοιχείο που χαρακτηρίζει την παράσταση του «Άλφα». Ο ιδανικός συνδυασμός πολιτικής καταγγελίας με τρόπο οξύ και ταυτόχρονα ευφρόσυνο και η σύνθεση αψάδας και χάρης.

Σ' αυτή τη γραμμή κρατήθηκαν όλοι οι ηθοποιοί. Το φαρσικό με την απαιτούμενη υπερβολή, τις χοντρές κονδυλιές με την υποκριτική λυγεράδα, το γκροτέσκο με το χαρίεν. Σ' αυτήν την τροχιά συμβάδισαν όλοι κι ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία καθενός η επίδοσή τους κυμάνθηκε. Ο ίδιος ο Ληναίος έδωσε το μέτρο. Με τις αλλεπάλληλες μεταμορφώσεις του, με τις μεταβολές σε κάθε νέα «αποκάλυψή» του, είχε τις ευκαιρίες να μετέλθει γκάμα πλούσια και να σχεδιάσει πρότυπα ύφους και ποικιλίας, υποδεικτικά για τους άλλους, οι οποίοι, φυσικά, τα ακολούθησαν.

Ο **Χρήστος Κελαντώνης, ο Τρύφων Παπουτσής,** ο **Μίλτος Δημουλής** και ο **Θόδωρος Προκοπίου,** ηθοποιοί λίαν καλής μαρτυρίας, ανέμιζαν τις κορδέλες της φάρσας με δεξιοτεχνία συνδυάζοντάς τις με τα ταχύρπαστα σχήματα της μπούφας κωμωδίας. Ανάλογα με την υποκριτική του ιδιοσυγκρασία, ο καθένας έκλινε προς μια αναλογία του αμαλγάματος, με το Δημουλή να κρατάει την άκρη μιας φινετσάτης εκδοχής και τον Προκοπίου να σηκώνει το ακραίο σημείο της μπουφονερί κατάληξης. Στη δοσολογία η χάρη προστίθεται από την **Έλλη Φωτίου** που, απόλυτα εναρμονισμένη στο είδος, στο ύψος και στους ρυθμούς της σκηνοθεσίας, φέρνει επιπλέον την ευγένεια της παρουσίας της. Απ' όλο τον πληθυσμό του ελληνικού θεάτρου η **Έλλη Φωτίου** είναι η μόνη που διαθέτει αυτό το χάρισμα. Η βιαιότητα της «μασκαράτας» που βιώνουμε, εκπτώσεις κάθε είδους ευγενούς ήθους, κάνει το γνώρισμα αυτό πολύτιμο σαν προστατευόμενο είδος υπό εξαφάνιση. ■